VEJETARYEN OLAN BİR HÜKÜMLÜNÜN PROTEİN İHTİYACININ CEZAEVİ KOŞULLARINDA KARŞILANMAMASININ İNSAN HAYSİYETİ İLE BAĞDAŞMAYAN MUAMELE YASAĞINI VEJETARYEN OLUP OLMADIĞININ TESPİTİ İÇİN DEVLET HASTANESİNE GÖNDERİLMESİNİN KİŞİNİN MADDİ VE MANEVİ VARLIĞININ KORUNMASI HAKKI İLE AYRIMCILIK YASAĞINI İHLAL ETTİĞİ İDDİALARI

Başvurunun kabulüne karar verilmiştir.

(Başvurucunun, vejetaryenliğinin tespit edilmesine yönelik şikâyetlerinin Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında değil 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında İNCELENMESİNE, İnsan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ayrıca incelenmesine GEREK OLMADIĞINA, Başvurucuya net 3.000 TL MANEVİ TAZMİNAT ÖDENMESİNE, Karar Verilmiştir.)

Başvuru Numarası : 2013/2582

Karar Tarihi : 3/3/2016

Resmi Gazete Tarihi: 14 Temmuz 2016

Resmi Gazete Sayısı: 29770

Başkan: Zühtü ARSLAN

Başkanvekili: Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili: Engin YILDIRIM

Üyeler: Serdar ÖZGÜLDÜR

Serruh KALELİ

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Recep KÖMÜRCÜ

Alparslan ALTAN

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

Raportör: Murat ŞEN

Başvurucu: Ş. Ö.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vejetaryen olan bir hükümlünün protein ihtiyacının cezaevi koşullarında karşılanmamasının insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağını, vejetaryen olup olmadığının tespiti için devlet hastanesine gönderilmesinin kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı ile ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/4/2013 tarihinde Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı vasıtasıyla yapılmıştır. Başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde belirlenen eksiklikler tamamlatılmış ve başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm Birinci Komisyonunca 21/11/2014 tarihinde, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından 26/12/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Başvuru konusu olay ve olgular 26/12/2014 tarihinde Bakanlığa bildirilmiştir. Bakanlık, tanınan ek süre sonunda görüşünü 26/2/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

7. Bakanlık tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan görüş 10/3/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. İkinci Bölümün 7/1/2016 tarihinde yaptığı toplantıda, başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula şevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

9. Başvuru formu, ekleri ve Bakanlık görüşünde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

10. Başvurucu, başvuru tarihinde Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmaktadır.

11. Başvurucu, cezası infaz edilirken Cezaevi idaresine başvurarak et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yemediğini belirtmiş ve protein ihtiyacının dış kantin aracılığıyla karşılanmasını talep etmiştir.

12. Başvurucunun talebi, Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulunun 15/1/2013 tarihli ve 2013/16 sayılı kararı ile 17/6/2015 tarihli ve 25848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesi gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Gerekçede şu hususlar belirtilmiştir:

"... kantinde yumurta satışı yapılmadığından, ayrıca et ve et ürünleri yemeyenler için kurum mutfağında ayrı yemek çıkarıldığından ve haftada 2 kez kahvaltıda yumurta verildiğinden hükümlünün talebi yerinde görülmemiştir. "

13. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun ret kararına karşı Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine itirazda bulunmuştur. Başvurucunun 28/1/2013 tarihli itiraz dilekçesi şöyledir:

"Ben et ve türevleri olan hiçbir şey yemiyorum. Bunu cezaevi ve doktoru da bilmektedir. Zaten bundan dolayı defalarca protein ihtiyacının karşılanması için mantar ve yumurtanın getirilip kantinde satılmasını istedim. Bu talebim kabul görmeyince dış kantin aracığıyla kendi paramla almak istediğimi bildirdim. Bu istemim de haftada iki kez tüm mahkumlara verilenin yeterli olduğu ve kantinde satılmadığından kabul edilmemiştir.

Mevcut haliyle hiçbir şekilde protein ihtiyacımı karşılayamıyorum. Bu durum sağlığımı da bozmaktadır. Yönetmelikte dini düşüncesi ya da sağlığının el verdiği yiyeceklerin verilmesini öngörmektedir.

Sırf cezaevi kantininde satılmadığı için yumurta almama engel olunuyor. Oysa domates, biber vb. şeyler de cezaevi kantininde satılmıyor, ama her hafta sebzelerimizi müdürlük nezaretinde dışarıdan alıyoruz. Özellikle yumurtaya engel konulmasının hiçbir mantıklı açıklaması olamaz.

Özel ya da lüks bir talepte bulunmuyorum. Sadece vücut ve sağlık ihtiyacı olan proteinin temini için yumurta alınmasını istiyorum. Talebin kabul edilmemesi hukuka da aykırıdır. Beslenme ihtiyacım engelleniyor dolayısıyla sağlığımın bozulmasına neden olunuyor.

Sonuç-Talep

Protein ihtiyacımı karşılayabilmem için ya iç kantine yumurta getirilip satılması ya da dış kantinden alınması için idare gözlem kurulunun kararlarının iptal edilmesini istiyorum. "

14. İtirazı inceleyen İnfaz Hâkimliği 4/2/2013 tarihli kararıyla İdare ve Gözlem Kurulu kararının kanuna uygun olduğunu değerlendirerek itirazı reddetmiştir.

15. Başvurucu anılan karara Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuştur. 21/2/2013 tarihli itiraz dilekçesi şöyledir:

"Hem cezaevi müdürlüğüne hem de infaz hakimliğine yazdığım dilekçede yeterli düzeyde

beslenemediğimi belirtmiş ve gerekçelerimi izah etmiştim.

Oysa infaz hakimliği sadece cezaevi müdürlüğünün belirttiği maddeye bile baksaydı talebimin yasalara aykırı olmadığını görürdü. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (5275) "Hükümlünün Beslenmesi" altında yapılan düzenlemede "... dini ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır" denmekte.

Yine "Hasta hükümlüye kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir" hükmü bulunmaktadır.

Ben et ve hiçbir türevini yemiyorum. Dolayısıyla yeterli bir besin alma durumum da yok. Sağlık açısından protein alımı zorunludur. Bundan dolayı kantinden yumurta, mantar vb. satılmasını istedim. Kabul edilmeyince dış kantin aracılığıyla kendi paramla almayı talep ettim. Bu da kabul edilmedi.

Cezaevi müdürlüğü haftada iki kez yumurtayı tüm mahkumlara veriyor. Diğer alınan besinlerle bu öteki mahkumlar için yeterli olabilir. Ama yukarıda belirttiğim gibi ben et ve hiçbir türevini yemiyorum. Bir şekilde ihtiyacımı karşılamak durumundayım. Cezaevi bu ihtiyacımı karşılamadığı için ücretini ödeyerek kendim karşılamak istiyorum. Talebim budur.

İnfaz hakimliği 5275 sayılı kanunun "yeterli beslenme" hükmüne dahi uymadan karar vermiştir. Herkesi et yemeye zorlamak kültürel gerekleri göz önünde bulundurmamak bir insan hakları ihlalidir. Bu uygulama kanunların tanımadığı keyfi bir cezalandırma ve eziyettir. "

16. İtirazı değerlendiren Mahkeme 6/3/2013 tarihli ve 2013/245 Değişik İş sayılı kararıyla başvurucunun itirazını kabul etmiş ve başvurucunun utam teşekküllü bir devlet hastanesine sevk edilerek et ve türevlerini yiyip yiyemediği hususunda rapor aldırılarak et ve türevlerini yiyemediğinin raporla tespit edilmesi halinde hükümlünün protein ihtiyacının karşılanması amacıyla parasının hükümlü tarafından karşılanmak üzere iç ya da dış kantin aracılığıyla hükümlüye yumurta temin edilip verilmesine" karar vermiştir. Karar başvurucuya 11/3/2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Mahkemenin anılan kararı gereğince başvurucu, Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesine sevk edilmiş ve hazırlanan 12/3/2013 tarihli raporda başvurucunun et ve et ürünleri yemesinde tıbben sakınca olmadığı belirtilmiştir.

18. Başvurucu 10/4/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Ceza İnfaz Kurumu tarafından Bakanlık görüşü İçin hazırlanan 19/2/2015 tarihli ve 1727 sayılı bilgi notunda başvurucunun durumuna ilişkin verilen bilgi şöyledir:

"Kurumumuzda hükümlü olarak bulunan Şehmus Özsubaşı içerisinde kırmızı et bulunan yemekleri yemediğini beyan etmiş, bu nedenle içerisinde kırmızı et bulunan yemek çıktığında yemeğin etsiz olarak verildiği (Örn: Etli patates yemeği yerine patates yemeğinin etsiz olarak verildiği), sadece et yemeği yerine ise haşlanmış yumurta, haşlanmış patates, domates, biber gibi gıda maddeleri verildiği (Örn: Köfte yerine haşlanmış yumurta, biber, domates vb.) tavuk ve balık yemeklerini yediği tespit edilmiştir.

Hükümlüye 15/1/20İS tarihinden önce diyet ve vejetaryen yemekleri haftalık tabelasına göre verilmektedir, ayrıca tutanak tanzim edilmemektedir. "

20. Ceza İnfaz Kurumunun Bakanlık aracılığıyla Mahkememize sunduğu 8/1/2013 ile 14/1/2013 tarihleri arasındaki haftalık yemek listesinde "vegan" ve "vejetaryen" hükümlülere yönelik ayrı bir

menü belirlendiği görülmüştür.

B. İlgili Hukuk

21. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İnfaz hakimliklerinin görevleri şunlardır:

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikayetleri incelemek ve karara bağlamak."

22. 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci, beşinci ve son fıkraları şöyledir:

Şikayet başvurusu üzerine infaz hakimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikayet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle; 22/07/2010-6008 S.K/5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/07/20]0-6008 S.K/5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/07/2010-6008 S.K/5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hakiminin kararlarına karşı şikayetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren bir hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz, infaz hakimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine, ağır ceza mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması halinde (2) numaralı daireye yapılır. İnfaz hakimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz. "

23. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Hâkim veya mahkeme kararına karşı itiraz, kanunun ayrıca hüküm koymadığı hâllerde 35 inci Maddeye göre ilgililerin kararı öğrendiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren mercie verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle yapılır. Tutanakla tespit edilen beyanı ve imzayı mahkeme başkanı veya hâkim onaylar. 263 üncü Madde hükmü saklıdır.

(2) Kararına itiraz edilen hâkim veya mahkeme, itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir.

24. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmesF başlıklı 72. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışarıdan sağlanabilir.

(3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir."

25. 20/3/2006 tarihli ve 10218 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) 77. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlülerin beslenmesinde, 5275 sayılı Kanunun 72'nci maddesinde belirtilen hükümler uygulanır.

(2) Hükümlülerin beslenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikle gösterilir."

26. 26/10/2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumlan Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 9. maddesi şöyledir:

"(.1) Hasta hükümlü ve tutukluya, diyetisyen veya hekimlerin belirleyeceği besinler verilir.

(2) İnancı gereği veya vegan, vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri, iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanır.

(3) Eğitim merkezlerinde de bu uygulama yapılır."

27. 17/6/2005 tarihli ve 25848 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Koğuş, oda ve eklentilerinde kantinden temin edilebilen sebze, meyve ve diğer gıda maddeleri bulunabilir."

C. Uluslararası Belgeler

28. 11/1/2006 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'nın (Avrupa Cezaevi Kuralları)"Beslenme" başlıklı bölümü şöyledir:

"1. Mahpuslara, yaşlarını, sağlıklarını, fiziki koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini hesaba katan besleyici gıdalar temin edilmelidir.

2. Asgari enerji ve protein miktarı da dâhil olmak üzere besleyici bir gıdanın gerekleri ulusal mevzuatta düzenlenmelidir.

3. Yiyecekler hijyenik olarak hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır.

4. Mahpuslara makul aralıklarla günde üç öğün yemek verilmelidir.

5. Mahpuslar temiz içme suyuna her zaman ulaşabilmelidir.

6. Pratisyen hekim veya nitelikli bir hemşire tıbbi sebeplerle özel bir mahpusun beslenmesinde değişiklik yapmalıdır."

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 3/3/2016 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu; vejetaryen olmasından dolayı et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yiyemediğini, protein ihtiyacının cezaevi koşullarında karşılanmadığından bu ihtiyacının karşılanması için cezaevi idaresine başvurduğunu, başvurusunun reddedildiğini, buna ilişkin itirazın Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesine rağmen kendisinin onur kırıcı bir şekilde vejetaryen olmasının hastalık olarak değerlendirilmek suretiyle vejetaryen olup olmadığının tespiti için hastaneye sevk edildiğini, et yiyenler için uygulanmayan bir usulün kendisine uygulandığını belirterek Anayasa'nın 10., 17. ile 25. maddelerinde düzenlenen eşitlik ilkesi, insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağı ile düşünce ve kanaat hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

31. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun şikâyetleri insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağı ve din ve vicdan hürriyetine ilişkindir. Başvurucunun yeterli protein alamadığına ve kendisine ek besin verilmesinin reddedilmesine yönelik iddialarının cezaevinde uygun sağlık şartlarının sağlanması bakımından insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği açıktır. Öte yandan başvurucunun vejetaryen olup olmadığının tespiti için Mahkeme kararıyla hastaneye gönderilmesinin din ve vicdan hürriyeti kapsamında olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

32. Bakanlık görüşünde başvurucunun din ve vicdan hürriyeti temelindeki iddialarının kabul edilebilirliğine ilişkin olarak değerlendirme yapılmamıştır. Bakanlık tarafından esasa ilişkin görüş sunulmuştur.

33. Anayasa'nın 24. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "vicdan", "dinî inanç" ve "kanaat" kavramlarının tanımlanmasının zor olduğu açıktır. Bu zorluk sebebiyle kapsamlı bir tanım yapmak yerine bir davranışın Anayasa'nın 24. maddesinin koruma alanında kalıp kalmadığı her somut olayın koşullarına göre değerlendirilmelidir. Bununla birlikte bir inanç veya kanaatin anılan koruma kapsamında olabilmesi için mutlak olarak dinî nitelikte olması gerektiği söylenemez. Anayasa'nın 24. maddesi, dinî nitelikte olsun ya da olmasın bir inancın ve bu inancın bir tezahürü olan kanaatin sonucu ortaya konan değerleri koruma altına alır.

34. Ancak bu kabul; bir din, inanç ya da kanaatten kaynaklanan veya esinlenilen her türlü davranışı koruma gerekliliği olarak değerlendirilemez. Bu korumadan yararlanabilmek için ortaya konulan din, inanç veya kanaatin yeterli derecede ikna ediciliğe, ciddiyete, tutarlılığa ve etkiye ulaşan bir inanç olması gerekmektedir (Benzer yönde Avrupa İnsan Haklan Mahkemesi (AİHM) kararları için bkz. Campbell ve Cosans/Birleşik Krallık, B. No: 7511/76; 7743/76, 25/2/1982, § 36; Pretty/Birleşik Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 82; Das Üniverselle Leben Aller Kulturen Weltweit E. V./Almanya (k.k.), B. No: 60369/11, 17/10/2015, § 33).

35. Bu bağlamda bir inanç veya kanaatin din ve vicdan hürriyeti kapsamında kabul edilebilmesi için ilk olarak bireyin vicdani bir mesele veya dinî bir itikat olarak korunan bir inanç veya kanaat temelinde hareket edip etmediğinin, ikinci olarak ise başvurucunun asıl davranışının korunması gereken inanç veya kanaatlerinin bir dışa vurumu olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir (Skugar ve diğerleri/Rusya (k.k.), B. No: 40010/04, 3/12/2009). Öte yandan inanç özgürlüğü, kişinin inançlarını veya kanaatlerini içinde yaşamasını değil; bu inanç ve kanaatlerinin dışa vurumu olan yaşam tarzını da koruma altına alır. Bu koruma mutlak olmamakla birlikte ibadet olarak kabul edilecek durumlarda daha geniş yorumlanmalıdır.

36. Öte yandan bir yaşam tarzının veya davranışın din ve vicdan hürriyeti kapsamında değerlendirilebilmesi için bahse konu davranışın din, inanç veya kanaatle samimi bir bağlantısı olması gerekir. Davranış, din veya inancın genel kabul görmüş pratik uygulaması şeklinde belirlenen ibadet veya dinî vecibelerin bir yansıması olmalıdır. Ancak din veya inancın dışa vurumu, belirli bazı davranışlarla sınırlanamaz. Davranış ve bahse konu inanç arasındaki yeterli yakınlığın ve bağlantının varlığı, her olayın kendi şartları içinde belirlenmesini zorunlu kılar.

37. Somut olayda başvurucu, başvuru formunda ve itiraz dilekçelerinde vejetaryen olmasının neden kaynaklandığına yönelik ayrı bir beyanda bulunmamış ve herhangi bir inanç temelinde de bir açıklama getirmemiştir. Bununla birlikte başvurucunun herhangi bir beslenme tercihi veya sağlık sorunları dışında dinî inancı veya dinî olmayan nedenlerle vejetaryenliği benimsediğini belirleyebilecek bir hususa da rastlanmamıştır. Başvurucunun vejetaryen olduğunu beyan ederek et ve türevlerini yememesinin, iç dünyasının bir dışa vurumu olarak kabul etmek mümkün ise de vejetaryenliğinin Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında korunması gereken bir dinî veya din dışı inanç veya kanaate dayalı olup olmadığı başvurusundan anlaşılamamaktadır. Vejetaryenlik dinsel, ahlaki ve beslenmeye ilişkin nedenlere dayanan bir durum olabilir. Ancak vejetaryenliğin Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında ileri sürülebilmesi ve korunabilmesi için en azından bir inancın motivesi veya etkisi ile yapılmasının ortaya konması gereklidir. Başvurucunun, cezaevi idaresine yaptığı başvuru ve daha sonrasında yargı mercilerinde dile getirdiği itirazlarında vejetaryenlik tercihinin neden kaynaklandığını ortaya koymaması nedeniyle herhangi bir dine veya din dışı bir inanca dayalı referans ortaya konmadan korunması talep edilen vejetaryenliğin Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında ele alınabilmesi mümkün değildir. Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Recep KÖMÜRCÜ, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Rıdvan GÜLEÇ bu görüşe katılmamışlardır.

38. Öte yandan başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı itirazda "Mevcut haliyle hiçbir şekilde protein ihtiyacımı karşılayamıyorum. Bu durum sağlığımı da bozmaktadır. Yönetmelikte dini düşüncesi ya da sağlığının el verdiği yiyeceklerin verilmesini öngörmektedir." şeklinde şikâyetini belirtmiştir. Ayrıca Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itirazda ise "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (5275) "Hükümlünün Beslenmesi" altında yapılan düzenlemede "... dini ve kültürel gerekleri göz önüne tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır." şeklinde hüküm olduğunu hatırlatmıştır. Başvurucunun ileri sürdüğü mevzuat hükümleri ile vejetaryenliğin bir yaşam tarzı olarak kişinin kendini tanımlamadaki önemi bir bütün olarak dikkate alındığında vejetaryenliğin korunması gereken bir yaşam tarzı olduğu yadsınamaz. Bu kapsamda başvurucunun beslenmeye ilişkin bir tercihini yansıttığı kabul edilen vejetaryenliğin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kişinin maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

39. Açıklanan nedenlerle başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağı, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı ile Anayasa'nın 10. maddesinde korunan eşitlik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği

değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. İnsan Haysiyeti İle Bağdaşmayan Muamele Yasağı Yönünden

40. Başvurucu, vejetaryen olmasından dolayı protein ihtiyacının karşılanması için ek besin maddeleri verilmesi isteğinin reddedilmesinin insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

41. Bakanlık görüş yazısında, AİHM kararlarına atıfta bulunarak cezaevi sistemindeki kaynakların ilke olarak sınırlı olduğunu ve cezaevinde verilen diyet yiyeceklerin her zaman başvuranın hoşuna gidecek türden olmayabileceğinin kabul edildiğini, bu tür meselelerde esas olanın başvurucu açısından sağlık durumunu önemli ölçüde ve doğal seyrinin ötesinde kötüleştiren bir beslenmenin veya sağlık hizmetinin yeterli olup olmadığının olduğu belirtmiştir. Bu bağlamda Bakanlık, somut olayda başvurucunun Kırıkkale F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sırada protein ihtiyacını karşılayamaması nedeniyle sağlık durumunun kötüye gittiğine ilişkin bir sağlık raporu bulunmadığını hatırlatmıştır.

42. Anayasa'nın 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz, tt

43. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (Sözleşme)"İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

44. Demokratik toplumların en temel değerlerinden biri olarak herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı yasağına yer verilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293,17/7/2014, § 80).

45. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." şeklindeki kural, hükümlü ve tutuklulara yönelik uygulamalar için de geçerlidir. Bu husus, 5275 sayılı Kanun'un "İnfazda temel ilke" başlıklı 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında "Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz." ve yine Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde "Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir." şeklinde düzenleme ile açıkça vurgulanmıştır. Dolayısıyla verilen bir mahkûmiyet veya tutuklama kararının infazında mahkûmlar için sağlanacak şartlar insan onuruna saygıyı koruyacak nitelikte olmalıdır (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 36).

46. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesi çerçevesinde cezaevinde tutulma koşullarını değerlendirirken başvurucular tarafından yapılan somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (.Dougoz/Yunanistan, B. No:

40907/98, 6/3/2001, § 46). Bu kapsamda, cezaevinde alınan önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçları birlikte değerlendirilmelidir (Van der Ven/Hollanda, B. No: 50901/99,4I2I2W$, § 51).

47. Anayasa'nın 17. maddesi, cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların, mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve mahkûmlara gerekli tıbbi yardım sağlanması da insan onuruna yakışır şartların sağlanması için gereklidir (Piechowicz/Polonya, B. No: 20071/07, 17/4/2012, § 162). Dolayısıyla uygun sağlık hizmetinin sağlanmayışı veya daha genel olarak hasta bir hükümlü veya tutuklunun uygun olmayan şartlarda tutulması Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kötü muamele teşkil edebilir (Benzer yönde AİHM kararları için bkz. Gülay Çetin/Türkiye, B. No: 44084/10, 5/3/2013, § 101). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların sağlığı göz önünde bulundurmak suretiyle cezaevlerinde uygun beslenmenin sağlanmasının da Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında kamu otoritelerinin pozitif bir yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir (Benzer yönde AİHM kararlan için bkz. Moisejevs/Litvanya, B. No: 64846/01, 15/6/2006, § 78). Nitekim 5275 sayılı Kanun'un 72. maddesi, Tüzük'ün 77. maddesi ve Hükümlü ve Tutuklular ile Yönetmelik'in 9. maddesinin hükümlü ve tutukluların beslenmesi kapsamında ilgili kamu otoritelerine pozitif yükümlülük yüklediği açıktır (§ 22-25).

48. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup her olayda asgari eşiğin aşılıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki saik de eklenebilir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Aksoy/Türkiye, B. No: 21987/93, 18/12/1996, § 64; Eğmez/Kıbrıs, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; Krastanov/Bulgaristan, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53).

49. Başvuru konusu olaya ilişkin olarak başvurucu, et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yiyemediğinden protein ihtiyacını yeterli düzeyde karşılayamadığı gerekçesi ile cezaevi kantininde yumurta veya mantar gibi besin maddelerinin temin edilmesini talep etmiştir. Başvurucunun talepleri cezaevi idaresi tarafından reddedilmiştir. Cezaevi idaresi, başvurucu için ayrı yemek çıkarıldığını, ayrıca başvurucuya haftada iki gün yumurta verildiğini belirtmiştir (§ 11). Başvurucu, karara yaptığı itirazda kendisine ayrı bir menü verilmediğini ileri sürmemiş ve sebze ihtiyaçlarının da kantin vasıtasıyla temin edildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla başvurucunun beslenmesi değerlendirilirken tercihleri dikkate alınmıştır. Bununla birlikte başvurucu, protein yetersizliğinden kaynaklanan bir sağlık sıkıntısından da bahsetmemiştir. Protein yetersizliği başvurucunun kendi değerlendirmesine dayanmaktadır ve başvurucu, bu değerlendirme dışında yaşadığı bir rahatsızlıktan veya buna ilişkin bir tedavi talebinden bahsetmemiştir (§§ 12,14).

50. Başvurucunun protein yetersizliği nedeniyle sağlık sıkıntıları yaşadığına dair iddiaları değerlendirilirken başvurucu, sağlığının kötüleşmesine neden olan bir durum veya kendisinde büyük sıkıntı ya da endişeye yol açtığını gösteren herhangi bir delil ortaya koymamıştır. Bakanlığın sunduğu belgeler kapsamında başvurucu gibi vejetaryen olan hükümlü ve tutuklular için ayrı bir menü hazırlandığı da açıktır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun cezaevinde

tutulduğu sırada başvurucuya tıbbi yardımın sağlanmadığı, bu dönemde sağlık durumunun önemli ölçüde ve doğal seyrinin ötesinde kötüleştiği veya sağlık hizmetinin yetersizliği nedeniyle başvurucunun büyük sıkıntı çektiği sonucuna varmak için hiçbir dayanak bulunamamıştır.

51. Öte yandan başvurucunun bulunduğu Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda vejetaryenler için özel bir menü de çıkarılmaktadır. Nitekim başvurucunun protein ihtiyacının karşılanması için kantinde yumurta bulunması talebi de kendisine vejetaryen menü ve haftada iki kez yumurta verilmesi sebebiyle reddedilmiştir. Başvurucunun protein yetersizliğinden sağlık sorunları yaşadığına dair somut bir veri de bulunmamaktadır. Cezaevi idaresi, vejetaryen olan hükümlü ve tutuklular açısından ayrıca kantinde de alternatifler sunmaktadır. Nitekim cezaevi, kantininde sebze ve meyve satarak vejetaryenler için imkân da tanımaktadır. Dolayısıyla vejetaryen başvurucunun beslenme tercihi çerçevesinde gerekli olan menü cezaevi tarafından sağlanmaktadır.

52. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine dair iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

b. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması Hakkı Yönünden

53. Başvurucunun, vejetaryen olup olmadığının tespiti için Mahkeme kararıyla hastaneye şevki sebebiyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun değildir. Ayrıca başka bir kabul edilemezlik nedeni de bulunmadığı için başvurunun bu şikâyetlere ilişkin kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Eşitlik İlkesi Yönünden

54. Başvuru konusu olayda başvurucunun kendine ayrımcılık yapıldığına dair iddiaları, vejetaryen olup olmadığına yönelik rapor aldırılması ile ilgili iddialarının incelenmesi neticesinde yeterli bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun eşitlik ilkesine yönelik iddialarının ayrı olarak incelenmesi gerekli görülmemiştir.

2. Esas Yönünden

55. Başvurucu, vejetaryen olup olmadığına dair Mahkeme kararıyla rapor aldırılmasmm maddi ve manevi varlığın korunması hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

56. Bakanlık görüşünde, AİHM'in vejetaryenlik hususunda verdiği kararlara atıfta bulunulmuş ve başvuru konusu olayda içinde et bulunan yemeklerin vejetaryen olduğunu beyan eden hükümlü/tutuklulara özel olarak etsiz hazırlanıp Cezaevi yönetimi tarafından sunulduğunu, ayrıca et yemekleri yerine iaşe miktarı sınırları içinde kendi beslenmelerine uygun yiyecekler verildiği belirtilmiştir.

57. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

58. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

59. Kişinin bireyselliğinin yani bir kişiyi diğerlerinden ayıran ve onu bireyselleştiren niteliklerin hukuken tanınması ve bu unsurların güvence altına alınması son derece önemlidir. Birçok uluslararası insan hakları belgesinde "kişiliğin serbestçe geliştirilmesi" kavramına yer verilmekle beraber Sözleşme kapsamında bu kavrama açıkça işaret edilmediği görülmektedir (Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 27).

60. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Sözleşme'nin 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alman fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir (Sevim Akat Eşki, § 28). Somut olay açısından bireyin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir unsuru hâline gelen vejetaryenliğin bir yaşam tarzı olarak kişinin kendini tanımlamada ortaya koyduğu önem bir bütün olarak dikkate alındığında vejetaryenliğin kişinin manevi varlığı kapsamında olduğu açıktır.

61. Öte yandan hükümlü ve tutuklular, Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65; aynı yöndeki AİHM kararları için bkz. Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B. No: 74025/01, 6/10/2005, § 69). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi varlığının korunması hakkı, cezaevinde tutulmanın doğal sonuçları çerçevesinde Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır.

62. Anayasa'nın 17. maddesinde manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı açısından herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkün olabilir. Bu noktada Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvence ölçütleri işlevsel niteliği haizdir {Sevim Akat Eş ki, § 33).

63. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

64. Belirtilen Anayasa hükmü, hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olup Anayasa'da yer alan bütün hak ve özgürlüklerin yasa koyucu tarafından hangi ölçütler göz önünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır. Anayasa'nın bütünselliği ilkesi çerçevesinde Anayasa kurallarının bir arada ve hukukun genel kuralları göz önünde tutularak uygulanması zorunlu olduğundan belirtilen düzenlemede yer alan başta yasa ile sınırlama kaydı olmak üzere tüm güvence ölçütlerinin, Anayasa'nın 17. maddesinde yer verilen hakkın kapsamının belirlenmesinde de gözetilmesi gerektiği açıktır {Sevim Akat Eşki, §

35).

65. Hak ve özgürlüklerin yasayla sınırlanması ölçütü anayasa hukukunda önemli bir yere sahiptir. Hak ya da özgürlüğe bir müdahale söz olduğunda öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün, yani müdahalenin hukuki bir temelinin mevcut olup olmadığıdır.

66. Bu genel açıklamalardan sonra ilk olarak başvurucunun hakkına yönelik bir müdahalenin bulunup bulunmadığı belirlenmelidir. Başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası tarafından korunan bir hakkına müdahalenin varlığının tespit edilmesi hâlinde bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında kanunla öngörülme, meşru bir amaca matuf olma ve demokratik toplumda gerekli olma şartlarını sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmelidir.

a. Müdahalenin Varlığı

67. Somut olayda başvurucu vejetaryendir ve bu bağlamda protein eksikliği olduğunu iddia etmektedir. Protein eksikliğini tamamlamak için başvurucunun kantinde yumurta bulundurulması talebi reddedilmiştir. Bu karara yapılan itiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuyu et ve türevlerini yiyebilip yiyemediği hususunda sağlık raporu almaya zorlamıştır. Dolayısıyla başvurucunun vejetaryen olmasına rağmen sağlık raporu almaya zorlanması ile manevi varlığının korunması arasında doğrudan bir bağ vardır. Bu sebeple başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması hakkına müdahale edildiğini kabul etmek gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

68. Anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 13. maddesinin ve 17. maddesinin birinci fıkrasının ihlalini teşkil edecektir.

69. Bu sebeple bir temel hak ve özgürlüğe yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen öze dokunmama, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyet'in gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu denetim sırasında öncelikle müdahalenin kanunilik şartına uyup uymadığı incelenecektir. Daha sonra müdahalenin Anayasa'da öngörülen sebeple yapılıp yapılmadığı ve diğer ölçütler yönünden denetim yapılmalıdır.

i. Kanunilik

70. Başvurucu, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan müdahalenin "kanun"la yapılması şartına aykırılık bulunduğuna ilişkin bir iddiada bulunmamıştır. Bununla birlikte hükümlü olan başvurucunun beslenmesine ilişkin olarak 5275 sayılı Kanun'un 72. maddesinin (1) numaralı fıkrasında açık bir düzenleme yapılmıştır. Bununla birlikte anılan Kanun maddesi, Tüzük (§ 25) ve Yönetmelik (§ 26) kapsamında hükümlü ve tutukluların beslenmesinde dikkat edilecek hususlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

71. Dolayısıyla hem kişiler hem de idare yönünden hukuk güvenliğini sağlayacak nitelikte "öngörülebilir" ve Ceza İnfaz Kurumu idaresinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu nitelikte "belirli" bir hukuki düzenleme olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun inanç özgürlüğüne yapılan müdahalelerin yasal dayanağının olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

72. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının hangi amaçlarla sınırlanabileceği belirtilmemiştir. Buna mukabil Anayasa'nın 14. maddesinin "Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz." şeklindeki ikinci fıkrası, temel hakların Anayasa'nın bütünlüğü içerisinde ele alınmasına ilişkin çok önemli bir yorum kuralı getirmektedir. "Temel hak ve hürriyetlerin Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılması" biçimindeki ifade, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı da dâhil olmak üzere bütün temel hakların birbirleriyle ve diğer anayasal ilkelerle birlikte yorumlanması ve sınırlandırma ilişkisi içinde kavranması zorunluluğunu doğurmaktadır (Esra Nur Özbey, B. No: 2013/7443 ,20/5/2015, § 70).

73. Bu kavrayış, hakların haklarla sınırlandırılması türünden bir sonuca işaret etmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, Anayasa'nın tüm maddelerinin aynı etki ve değerde olduğu ve aralarında bir üstünlük sıralamasının bulunmadığı, uygulamada bunlardan birine öncelik tanımanın olanaklı olmadığı, kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından birinin diğerinin sınırını oluşturabildiği belirtilmiştir (AYM, E.2011/134, K.2012/83, 24/5/2012). Başka bir deyişle hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir (AYM, E.2010/83, K.2012/169, 1/11/2012).

74. Bu bağlamda Anayasa'nın 17. maddesinde garanti altına alman kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı, sınırlarını toplumu oluşturan diğer bireylerin haklarında bulmaktadır (§ 64). Öte yandan bu hakkının sınırlandırılmasında somut olay açısından Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı bağlamında hükümlü olan başvurucunun verilmiş bir mahkeme kararı ile özgürlüğünden alıkonulduğunun da dikkate alınması gereklidir. Bu durumda Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların hukuka uygun olarak cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucu olarak cezaevinde düzenin ve disiplinin sağlanması başvurucunun maddi ve manevi varlığını korunması hakkına yönelik müdahalenin meşru amacı olarak değerlendirilmelidir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninde Gerekli Olma ve Ölçülülük

75. Son olarak başvuruya konu olan başvurucunun et ve türevlerini yiyebilip yiyemediği hususunda sağlık raporu aldırmaya zorlanması şeklinde yapılan müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığı hususu değerlendirilmelidir.

76. Hak ve özgürlüklere yapılacak her türlü sınırlamada devreye girecek bir başka güvence de Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen "ölçülülük ilkesi"dir. Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Nitekim Anayasa Mahkemesi amaç ile araç arasında makul bir ilişki ve dengenin bulunup bulunmadığını (Esra Nur Özbey, § 77), başka bir deyişle kamu gücü eylem ve işlemlerini haklılaştırmak için kullanılan gerekçelerin uygun ve yeterli görünüp görünmediklerini ve izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadıklarını inceler.

77. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir (Sebahat Tuncel, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, § 84). Bu sebeple kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkına yapılan müdahalelerde hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli

ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu son hususta karar verebilmek için demokratik bir toplumda başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasının gerekleri ile başvurucunun maddi ve manevi varlığını koruma hakkına yapılan müdahale ölçülüp değerlendirme işlemi yapılırken kamu gücü eylem ve işlemleri ile yargı makamlarının kararları, olayın arka planı ile birlikte bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

78. Somut olayda ek besin verilmesi talebini reddeden İnfaz Hâkimliği kararına itirazı değerlendiren Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun itirazının kabulüne karar vermiştir. Ancak bu kabulü belirli bir ön şarta bağlamıştır. Mahkeme, kararında başvurucunun tam teşekküllü bir devlet hastanesine sevk edilerek et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yiyemediği hususunun tespitine hükmetmiştir. Mahkemenin bu tespite neden ihtiyaç duyduğu kararda belirtilmemiştir. Bununla birlikte Mahkeme, başvurucunun et yemediğinin rapor ile tespit edilmesi hâlinde protein ihtiyacının karşılanması amacıyla parası başvurucu tarafından karşılanmak üzere iç ya da dış kantin aracılığıyla yumurta temin edilmesine karar vermiştir.

79. 5275 sayılı Kanun'un 72. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hükümlü ve tutukluların beslenmesinde dinî ve kültürel gereklerin göz önünde bulundurularak hükümlü ve tutuklulara besin verileceği hükme bağlanmıştır. Bunun da ötesinde Yönetmelik'in 9. maddesinde açık bir şekilde vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların taleplerinin, iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda vejetaryenler için özel bir menü de çıkarılmaktadır (§ 19).

Anılan mevzuatta vejetaryenliğin belirli bir inanca bağlı olup olmadığı şartı da aranmamıştır.

80. Mahkemenin itirazı değerlendirirken anılan açık hükümler karşısında sadece beyanı ile kendisine vejetaryen menü verilmesi gereken başvurucunun et ve türevlerini yiyip yemediğinin raporla tespit edilmesinin hangi amaçla yapıldığı gerekçeden anlaşılamamıştır. Böyle bir rapor aldırılmasının gerekçeden bağımsız olarak da vejetaryen olduğunu beyan eden başvurucunun talepleri açısından demokratik toplum düzeninde neden gerekli olduğu belirlenememiştir.

81. Sonuç olarak başvurucunun vejetaryen olduğunu beyan etmesine ve talepleri açısından vejetaryen olup olmadığını tespit edilmesini gerekli kılan herhangi bir gerekçe olmamasına rağmen Mahkeme kararı ile hastaneye sevk edilmesinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

82. Başvurucu ihlal nedeniyle 1.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

83. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Kararlar" kenar başlıklı 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

84. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine

herhangi bir belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tazminat talebi arasında illiyet bağı kurulması gerekir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesine herhangi bir belge sunmayan başvurucunun maddi tazminat talebinin reddedilmesi gerekir.

85. Başvurucunun inanç özgürlüğünün ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

86. Adli yardım talebinin kabulü ile muaf tutulan yargılama giderlerinin tahsilinin başvurucunun mağduriyetine neden olacağı anlaşıldığından 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanun'un 339. maddesi uyarınca başvurucunun yargılama giderlerini ödemeden tamamen muaf tutulması ve kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun, vejetaryenliğinin tespit edilmesine yönelik şikâyetlerinin Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında değil 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında İNCELENMESİNE, Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Recep KÖMÜRCÜ, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Rıdvan GÜLEÇ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 1. İnsan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA, OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, OYBİRLİĞİYLE,

Ç. Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesinin ayrıca incelenmesine GEREK OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

D. Başvurucuya net 3.000 TL manevi TAZMİNAT ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 03.03.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili

Engin YILDIRIM

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

NuriNECİPOĞLU

Üye

Erdal TERCAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Başvuru Numarası : 2013/2582

Karar Tarihi: 3/3/2016

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, et ve türevlerini yemediğini belirterek protein ihtiyacını karşılamak amacıyla cezaevi kantininde yumurta ve mantar satılmasını talep etmiş, ancak kantinde yumurta satılmadığı ve haftada iki gün kahvaltıda yumurta verildiği gerekçesiyle bu talep reddedilmiştir. Bu işleme karşı başvurucunun yaptığı itirazı inceleyen İnfaz Hâkimliği, 4/2/2013 tarihli kararıyla İdare ve Gözlem Kurulu kararının kanuna uygun olduğunu değerlendirerek itirazı reddetmiştir.

2. Başvurucu İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı Kırıkkale Ağır Ceza Mahkemesi'ne itiraz etmiştir. Bu mahkeme başvurucunun tam teşekküllü bir devlet hastanesine sevk edilerek et ve türevlerinden oluşan besin maddelerinden hiçbirini yiyemediği hususunun tespitine ve bu durumun rapor ile tespit edilmesi halinde protein ihtiyacının karşılanması amacıyla parasının başvurucu tarafından karşılanmak üzere iç ya da dış kantin aracılığıyla yumurta temin edilmesine karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucu, Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesine sevk edilmiş ve hazırlanan 12/3/2013 tarihli raporda başvurucunun et ve et ürünleri yemesinde tıbben sakınca olmadığı belirtilmiştir.

3. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun vejetaryen olup olmadığının tespiti için Mahkeme kararıyla hastaneye gönderilmesi ve kendisine vejetaryen olmasına rağmen protein içeren ek besin maddeleri verilmesinin reddedilmesinin din ve vicdan hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceği görüşündedir. Çoğunluk görüşüne göre vejetaryenliğe ilişkin bir başvurunun Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında incelenebilmesi için başvurucunun sadece vejetaryen olduğunu, et ve türevlerini yemediğini söylemesi yeterli olmayıp bu tercihinin hangi dini veya din dışı bir inanca dayandığını da göstermesi zorunludur. Somut olayda başvurucu vejetaryenlik tercihinin neden kaynaklandığını ortaya koymadığı için başvurunun 24. madde kapsamında incelenmesi mümkün değildir (§ 37).

4. Başvurunun 24. madde kapsamında değerlendirilebilmesi için vejetaryen olduğunu söyleyen bir kişinin vejetaryenliğinin kaynağını da açıklamak zorunda olduğunu söylemek, başvuruculara aslında hiç de gerekli olmayan bir yük yüklemek anlamına gelmektedir. Bilindiği üzere, vejetaryenliğin kendisi bir inancın, vicdani kanaatin ya da düşüncenin yansımasıdır. Burada önemli olan husus, başvurucunun hangi inanç temelinde vejetaryen olduğunun değil, tutarlı bir şekilde vicdani kanaatinin sonucu olarak gerçekten vejetaryen olup olmadığının tespitidir. Bunu da başvurucunun tutumundan, cezaevi idaresinin talebini reddetmesi karşısında İnfaz Hâkimliğine, sonrasında Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itirazlarda ortaya koyduğu gerekçelerden ve son olarak bireysel başvuru formundaki ifadelerinden anlayabiliriz.

5. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulu kararına karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı itirazda "mevcut

haliyle hiçbir şekilde protein ihtiyacımı karşılayamıyorum. Bu durum sağlığımı da bozmaktadır. Yönetmelikte dini düşüncesi ya da sağlığının el verdiği yiyeceklerin verilmesini öngörmektedir" şeklinde şikâyetini belirtmiştir. Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itirazda ise "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (5275) "Hükümlünün Beslenmesi" altında yapılan düzenlemede '... dini ve kültürel gerekleri göz önüne tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır'" şeklinde hüküm olduğunu hatırlatmıştır.

6. Başvurucu, bireysel başvuru formunda "Vejeteryanlık vicdani, inançsal, felsefi bir tutumdur ve kişi özgürlüğüne dahildir. Oysa mahkeme kararıyla bu hakkım gasp edilmiştir, tanınmamıştır. Bu tercihimden dolayı adeta cezalandırıldım. Özgürlüğüm hastalık olarak görülüp yok sayıldı, çiğnendi." demek suretiyle din ve vicdan hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Dahası, cezaevinde beslenmeye dair mevzuat da kişilerin vegan ya da vejetaryen olmalarını belli tür beslenme talepleri için yeterli saymakta, vejetaryenliğin belirli bir inanca bağlı olması gibi bir şartı da aramamaktadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmest başlıklı 72. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hükümlüye "... dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir" denmektedir. Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 9. maddesinin ikinci fıkrasına göre de "İnancı gereği veya vegan, vejetaryen türü özel bir beslenme şekline sahip hükümlü ve tutukluların talepleri, iaşe miktarı ile sınırlı kalmak üzere karşılanır. "

8. Başvurucunun vejetaryen beslenmeye ilişkin mevzuata dayanarak cezaevi yönetiminden ek protein ihtiyacını karşılamaya yönelik talepte bulunması, talebinin karşılanmaması üzerine yaptığı itirazlarda da aynı hükümlere atıf yapması ve nihayet Anayasa Mahkemesi'ne başvurusunda vejetaryenliğin "vicdani, inançsal, felsefi bir tutum" olduğunu belirtmesi onun vejetaryenlik tercihini vicdani ve felsefi kanaatlere dayandırdığını göstermektedir. Bu nedenle başvurunun, Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında din ve vicdan hürriyetinin ihlal edilip edilmediği bakımından incelenmesini engelleyen bir husus bulunmamaktadır.

9. Anayasa'nın "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddesinin birinci fıkrası uyarınca "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir". Burada yer alan "vicdan", "dini inanç" ve "kanaat" kavramlarının tanımlanması zordur. Bu zorluk sebebiyle kapsamlı ve tüketici bir tanım yapmak yerine bir davranışın Anayasa'nın 24. maddesinin koruma alanında kalıp kalmadığı somut olayın koşullarına göre değerlendirilmelidir (Tuğba Arslan (GK), B.No: 2014/256, 25/6/2014, § 62). Bununla birlikte bir inanç veya kanaate dayanan tutumun anılan korumadan faydalanabilmesi için mutlaka dini nitelikte olmasının gerektiği söylenemez.

10. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi bağlamında bir din, inanç veya kanaatin dışa vurumunda "uygulama, ibadet, öğretim ve ayin" gibi birçok yöntem kabul edilebilir. Ancak bu kabul, bir din, inanç ya da kanaatten kaynaklanan veya esinlenilen her türlü davranışı koruma gerekliliği olarak değerlendirilemez. Bu korumadan yararlanabilmek için ortaya konulan din, inanç veya kanaatin, yeterli derecede ikıia ediciliğe, ciddiyete, tutarlılığa ve öneme ulaşan bir inanç oluşturması gerekmektedir (bkz, Jaköbski/Polonya, B. No. 18429/06, 07/12/2010, § 44). Bu anlamda bir inanca dayanan veya inançtan esinlenen veganlık ve vejetaryenlik hükümlü ve tutukluların inanç özgürlüğü kapsamında görülmektedir (bkz. AİHK, W/Birleşik Krallık (k.k), B.No: 18187/91, 10/02/1993; Jaköbski/Polonya, § 46; Vartic/Romanya, B.No. 14150/08,17/12/2013, §36).

11. Yukarıda ifade edildiği üzere, vejetaryenlik dinî, ahlaki ve beslenmeye ilişkin nedenlere dayanan bir uygulamadır. Bu uygulamanın dinî nitelikte olması Anayasa'nın 24. maddesinin korumasından yararlanabilmesi için gerekli bir ön şart olarak değerlendirilmemelidir. Bununla

birlikte vejetaryenliğin en azından bir inancın motivasyonu veya etkisi ile yapılması inanç özgürlüğü kapsamında incelenebilmesi için gereklidir. Vejetaryenlik toplum içinde yaygınlaşan ve belirli bir inanç temeline dayanan genel kabul görmüş bir olgudur. Bunun yanında Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 9. maddesinde vejetaryenliğin genel kabul gördüğünü teyit eder nitelikte belirli bir inanca dayanmasa bile hükümlü veya tutukluların vejetaryenliklerine bağlı taleplerinin iaşe miktarı ile sınırlı olmak üzere karşılanacağı kabul edilmiştir. Bu bağlamda somut olayda vejetaryenliğin yeterli düzeyde ikna ediciliğe, ciddiyete, tutarlılığa ve öneme sahip bir kanaatin dışa vurumu olarak kabul edilmesi gerekir. Bu niteliği gözetildiğinde vejetaryenliğin hangi inanca veya felsefi kökene dayandığının ortaya konulması zorunluluğundan da söz edilemez.

12. Somut olayda başvurucunun, vejetaryen olup olmadığının tespiti için mahkeme kararıyla hastaneye gönderilmesi ve kendisine vejetaryen olmasına rağmen, protein içeren ek besin maddeleri verilmesinin reddedilmesi, Anayasa'nın 24. maddesinde korunan din ve vicdan hürriyetine yönelik bir müdahale niteliğindedir.

13. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun Anayasa'nın 24. maddesi kapsamında incelenmesi ve ihlal kararı verilmesi gerekirdi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Engin YILDIRIM

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN